

BESLUT

2015-04-27

Dnr: 14/03061

SAKEN

Historieätarna, SVT1, 2014-12-08, program om tidsepoker; fråga om mediets genomslagskraft

BESLUT

Programmet frias. Granskningsnämnden anser att det inte strider mot bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft.

PROGRAMMET

Programmet var ett avsnitt av programserien *Historieätarna* där programledarna lever sig in i levnads- och matvanor från olika tidsperioder. Det aktuella programmet handlade om 1980-talet. I en del av programmet satt programledarna och åt middag tillsammans med en etnolog. Under middagen sades bland annat följande.

(Programledare 1) – Kan man säga att Sverige och svenskarna förändras under den här perioden? (Etnolog) – Det fanns väldigt mycket lek i det här. Nu leker vi smokingmiddag, nu leker vi att vi har vinprovning. Alltså det fanns en ironi också i det där. Vi leker Downton Abbey i en tvårummare alltså det, ja. (Programledare 2) – Ja, alltså vanliga tattare som håller champagne i soppan. (Etnolog) – Haha, ja. (Programledare 1) – Haha... Intressant.

ANMÄLAN

Anmälaren är kritisk till att en av programledarna sa ordet tattare. Enligt anmälaren var ordet för inte så länge sedan ett skällsord för gruppen romer och andra grupper. Ordet ska enligt anmälaren inte användas i offentligheten, till exempel av Sveriges Television (SVT).

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

SVT anser att programmet överensstämmer med bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft och anför följande.

De två huvudpersonerna ikläder sig i *Historieätarna* roller som ett slags skruvade varianter av sig själva. De tar del av det som var typiskt under den aktuella tidsperioden. Vissa delar är främmande för den moderna tv-publiken, till exempel dricks det brännvin till frukost under 1700- och 1800-talet. I det aktuella 80-talsprogrammet rökte huvudpersonerna inomhus – tidstypiskt, men det hade knappast förekommit i dag då medvetenheten om hälsoriskerna är större och attityderna till rökning är helt annorlunda.

Detsamma gäller språket i programmet. Den aktuella diskussionen var inte manusbunden och avsikten från programledarens sida var att förtydliga etnologens uttalande om Downton Abbey, för de tittare som inte hade en relation till den brittiska dramaserien.

Redaktionen diskuterade ordvalet i samband med efterarbetningen och uppfattningen var att ordet ”tattare”, även om det under överskådlig tid haft negativ klang, under 1980-talet förekom i allmänt språkbruk. I sammanhanget diskuterades samhällsklass och ”Svenssons” och inte på något sätt avsågs ordet beskriva etnicitet. Den definition som återfinns i Svenska Akademiens ordlista är ”ålderdomligt, nedsättande: icke bofast person med lågt socialt anseende”.

Visst innehåll i programserien sätter ljuset på anstötliga delar av vår historia. Barn auktioneras ut till högstbjudande, på det sätt som skedde i 1800-talets Fattigsverige. I ett avsnitt ”stenas” en av programledarna för att hon ”idkat hor” – upprörande men med tydlig ironisk och satirisk ton. På samma sätt förekommer det ibland språk som kan uppfattas som fördomsfullt. Avsikten är dock inte att sära, utan spegla äldre tider.

Användandet av ordet ”tattare” i detta sammanhang bör enligt SVT bedömas mot bakgrund av den tydligt ironiska och satiriska programkaraktär som beskrivits ovan.

AKTUELL BESTÄMMELSE

Sveriges Television ska ta hänsyn till televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen (16 § i sändningstillståndet).

Bestämmelsen tillämpas bland annat när det gäller program eller inslag som kan uppfattas som diskriminerande. Den innebär enligt granskningsnämndens praxis att programföretaget inte får sända program eller inslag som är uppenbart kränkande mot människor med viss hudfärg, nationalitet eller religion.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden har förståelse för att programledarens ordval kunde uppfattas som smaklöst och stötande av många tittare. Nämnden anser emellertid att ordvalet – mot bakgrund av programmets karaktär och det sammanhang i vilket det förekom – inte var uppenbart kränkande. Programmet strider därför inte mot bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft.

Detta beslut har fattats av Henrik Jermsten, Leif Hedman, Jan Holmberg och Nedjma Chaouche efter föredragning av Nathalie Eriksson.

På granskningsnämndens vägnar

Henrik Jermsten

Nathalie Eriksson